

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 508/2014”

[COM(2018) 390 final – 2018/0210 (COD)]

(2019/C 110/20)

Sprawozdawca: **Brian CURTIS (UK-II)**

Wniosek Rady	12.7.2018
Wniosek Parlamentu Europejskiego	2.7.2018
Podstawa prawna	Art. 42, art. 43 ust. 2, art. 91 ust. 1, art. 100 ust. 2, art. 173 ust. 3, art. 175, art. 188, art. 192 ust. 1, art. 194 ust. 2, art. 304 i art. 349 TFUE
Decyzja Prezydium	22.5.2018 (w oczekiwaniu na wniosek)
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	27.11.2018
Data przyjęcia na sesji plenarnej	12.12.2018
Sesja plenarna nr	539
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	214/1/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES przyjmuje z zadowoleniem wniosek Komisji, który przewiduje bardziej elastyczny system dla państw członkowskich, zgodnie z ich strategicznymi priorytetami, i którego celem jest wspieranie zrównoważonego modelu działalności gospodarczej prowadzonej przez rybaków i utrzymanie konkurencyjności sektora rybołówstwa. W szczególności EKES apeluje o szybkie zatwierdzenie, zapewnienie bardziej dostępnego mechanizmu finansowania oraz ustalenie bardziej proporcjonalnego i zharmonizowanego systemu sankcji. Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie i regionalne platformy zainteresowanych stron powinny brać udział w każdym etapie tego procesu, począwszy od opracowania planów krajowych po realizację i ocenę końcową.

1.2. EKES uważa, że należy utrzymać obecny budżet EFMR (6,4 mld EUR). Jest to niezbędny warunek wprowadzenia radykalnych zmian i aktualizacji wymaganych przez Unię Europejską odnośnie do sektora rybołówstwa. W szczególności należy zauważyć, że obecny EFMR wynosi 0,6 % WRF na lata 2014–2020, co oznacza, że jakiegokolwiek zmniejszenie jego finansowania będzie miało znikomy wpływ na ogólny budżet UE, ale może mieć dramatyczne konsekwencje dla wielu regionów przybrzeżnych.

1.3. EKES zauważa, że wniosek Komisji nie jest oparty na szczegółowej ocenie skutków gospodarczych i społecznych. Brak ten dodatkowo potęguje fakt, że sektor rybołówstwa jest w kryzysie od ponad 20 lat. W związku z tym Komitet domaga się niezwłocznego zaangażowania Komisji Europejskiej (w szczególności DG ds. Zatrudnienia) i zainicjowania sektorowego dialogu społecznego w celu określenia najbardziej odpowiednich środków umożliwiających rekompensatę skutków gospodarczych i społecznych.

1.4. EKES wskazuje, że akwakultura i niebieska gospodarka nadal są bardzo dalekie od zrekompensowania strat przedsiębiorstw i utraconych miejsc pracy. Komitet zachęca Komisję i państwa członkowskie do ustanowienia uproszczonego mechanizmu zarówno dla nowych projektów z dziedziny akwakultury, jak i w celu modernizacji istniejących przedsięwzięć.

1.5. W nowym EFMR należy priorytetowo potraktować wymiar społeczny, by wzmacniać i finansować działania w zakresie propagowania i wspierania dialogu społecznego, bezpieczeństwa, warunków pracy i budowania zdolności, a zarazem powiększać kompetencje pracowników i wymianę pokoleń.

1.6. Komitet zachęca Komisję Europejską i państwa członkowskie do podjęcia bardziej zdecydowanych działań poprzez egzekwowanie pełnej identyfikowalności przywozu zarówno pod względem połowów NNN, jak i bezpieczeństwa żywności. U podstaw nowej globalnej strategii UE w dziedzinie rybołówstwa i zarządzania oceanami powinno leżeć zwalczanie wszelkich form niewolnictwa i wyzysku zarówno na pokładzie, jak i w przetwórstwie lądowym.

1.7. EKES zaleca finansowanie nowych statków, by zastąpić stare, pod warunkiem że dana flota nie ma nadmiernej zdolności połowowej, a docelowe gatunki są poławiane na poziomach MSY. Środek ten powinien obejmować wykorzystanie bardziej zrównoważonych i wydajnych silników w celu zmniejszenia emisji CO₂ i zapewnienia bezpieczeństwa załogi.

1.8. Komitet zaleca utrzymanie obecnych kryteriów udzielania wsparcia finansowego i odszkodowania w przypadku czasowego lub trwałego zaprzestania działalności połowowej. Ważne jest, aby z tych instrumentów finansowych mogli korzystać zarówno rybacy, jak i właściciele statków rybackich.

1.9. Komitet popiera propozycję dotyczącą szczególnych środków na rzecz łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego, które stanowi zasadnicze źródło utrzymania i istotny element dziedzictwa kulturowego wielu społeczności przybrzeżnych. Niemniej, aby wspierać zrównoważony model biznesowy tradycyjnego łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego istotne jest również wprowadzenie dostosowanych środków ochronnych i technicznych, tam gdzie jest ono bardziej rozpowszechnione (np. Morze Śródziemne). Takie środki powinny zostać dostosowane do różnych form rybołówstwa oraz biologicznych cech danego morza. EKES uważa, że skuteczne gromadzenie danych, kontrola i egzekwowanie stanowią niezbędne warunki wstępne dla odpowiedzialnego zarządzania rybołówstwem i zapewniają korzyści społeczne i gospodarcze rybakom i społecznościom lokalnym.

2. Wstęp i metodyka

2.1. Nowy Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR) stanowi część wieloletnich ram finansowych (WRF) na lata 2021–2027. EFMR jest zasadniczym narzędziem wspierającym realizację celów wspólnej polityki rybołówstwa (WPRy), sprzyjającym wdrażaniu polityki morskiej Unii oraz wzmacniającym międzynarodowe zarządzanie oceanami, zwłaszcza w ramach Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030.

2.2. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) postrzega nowy długoterminowy budżet jako czynnik mający kluczowe znaczenie dla zrównoważonego rozwoju, wzrostu i spójności, a w bardziej ogólnym ujęciu – dla przyszłości Europy. Z tego względu niniejsza opinia jest ściśle powiązana ze wszystkimi pozostałymi dokumentami, w których dokonano analizy konkretnych funduszy w ramach nowych WRF na lata 2021–2027⁽¹⁾.

3. Streszczenie wniosku

3.1. Nowy EFMR na lata 2021–2027 skupiony będzie wokół czterech celów priorytetowych:

- wsparcie zrównoważonego rybołówstwa i ochrony żywych zasobów morza,
- wkład w bezpieczeństwo żywnościowe dzięki zrównoważoności i konkurencyjności akwakultury i rynków,
- wkład w rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki oraz wsparcie dobrobytu społeczności nadbrzeżnych,
- poprawa skuteczności międzynarodowego zarządzania oceanami oraz wkład w bezpieczeństwo i czystość mórz i oceanów, ich ochronę i zrównoważone zarządzanie nimi.

3.2. Nowy budżet EFMR będzie wynosił 6,14 mld EUR w cenach bieżących. Zasoby rozdzielone są głównie między zarządzanie dzielone i zarządzanie bezpośrednie. Na zarządzanie dzielone z państwami członkowskimi przeznaczają się 5,31 mld EUR, podczas gdy na zarządzanie bezpośrednie przez Komisję przydzielono 0,83 mld EUR.

3.3. Celem wniosku Komisji jest przewyższenie ograniczeń, z jakimi borykał się EFMR w okresie 2014–2020, i ustanowienie systemu finansowego umożliwiającego stawienie czoła nowym wyzwaniom w kontekście celów zrównoważonego rozwoju. Główne elementy nowego EFMR:

⁽¹⁾ Opinie EKES-u: „Wieloletnie ramy finansowe po 2020 r.” (Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 106); „Rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów na lata 2021–2027” (Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 83); „Rozporządzenie w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności na lata 2021–2027” (Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 90); „Rozporządzenie w sprawie europejskiej współpracy terytorialnej w latach 2021–2027” (Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 116); „Rozporządzenie w sprawie transgranicznego mechanizmu w latach 2021–2027” (Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 124); „Europejski Fundusz Społeczny +” (Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 165); „Wniosek w sprawie programu »Horyzont Europa« (nowy 9. program ramowy)” (Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 33).

3.3.1. Uproszczenie

EFMR na lata 2014–2020 opiera się na sztywnym opisie możliwości finansowania i zasadach kwalifikowalności, co utrudnia państwom członkowskim i beneficjentom wdrażanie funduszu. EFMR na lata 2021–2027 zapewni szerszy zakres możliwości, dzięki czemu państwa członkowskie mogą ukierunkować wsparcie na realizację własnych priorytetów strategicznych. W szczególności rozporządzenie opisuje różne obszary wsparcia w ramach każdego priorytetu i zapewnia elastyczne ramy wdrażania. Państwa członkowskie mają wskazać w swoich programach najważniejsze sposoby realizacji priorytetów. Będą przy tym mogły określać zasady kwalifikowalności w sposób elastyczny.

3.3.2. Dostosowanie do innych funduszy UE

W ramach nowych WRF zasady mające zastosowanie do wszystkich funduszy określone są w rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów. Opracowane zostaną konkretne synergie z innymi funduszami (EFRR, EFS itp.).

3.3.3. Warunkowość

Zgodnie z Konferencją Narodów Zjednoczonych w 2012 roku w sprawie Zrównoważonego Rozwoju (Rio+20) i celem zrównoważonego rozwoju nr 14 dotyczącym ochrony i zrównoważonego wykorzystywania oceanów UE dąży do wspierania zrównoważonej niebieskiej gospodarki, ochrony zasobów biologicznych i osiągnięcia dobrego stanu środowiska, a także pragnie zakazać pewnych form dotacji dla rybołówstwa, które prowadzą do nadmiernej zdolności połowowej i przełowienia, oraz znieść dotacje sprzyjające nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom. Zdecydowała ponadto, że nie będzie już wprowadzać tego rodzaju dotacji. Z tego względu rozporządzenie ustanawia ograniczenia i warunki („operacje niekwalifikowalne”) w celu uniknięcia negatywnych skutków dla ochrony zasobów połowowych.

3.3.4. Ukierunkowanie na efektywność

Wyniki uzyskane dzięki wsparciu z EFMR będą oceniane na podstawie wskaźników. Państwa członkowskie będą składać sprawozdania z postępów w realizacji przyjętych celów pośrednich i celów końcowych. Na podstawie tych sprawozdań państw członkowskich Komisja dokona rocznego przeglądu wyników, co umożliwi wczesne wykrycie ewentualnych problemów z realizacją oraz wprowadzenie działań naprawczych.

3.3.5. Zrównoważony rozwój gospodarczy, społeczny i środowiskowy

Zrównoważony charakter rybołówstwa i akwakultury to jeden z najważniejszych celów WPRyb. W myśl szeroko pojmowanego zrównoważonego rozwoju należy dążyć do osiągania korzyści gospodarczych, społecznych i korzyści w dziedzinie zatrudnienia przy jednoczesnej realizacji celów środowiskowych. Maksymalny podtrzymywalny połów (MSY) wciąż pozostanie zasadniczym sposobem zapewniania zrównoważonego rybołówstwa. Przewidziano wsparcie dla przechodzenia na bardziej zrównoważoną działalność. Rekompensata za nadzwyczajne zaprzestanie działalności połowowej będzie przyznawana wyłącznie w przypadku znaczącego wpływu tych okoliczności na rybaków⁽²⁾. W ramach nowego EFMR szczególny nacisk zostanie położony na łodziowe rybołówstwo przybrzeżne, regiony najbardziej oddalone, wymianę pokoleniową, kształcenie i szkolenie oraz zdrowie i bezpieczeństwo w miejscu pracy. Obowiązek wyładunku mógłby pozostać kwestią o znaczeniu krytycznym ze względu na ogromne konsekwencje finansowe. Dlatego też w ramach EFMR wspierane będą innowacje i inwestycje, które wnoszą wkład w realizację obowiązku wyładunku, takie jak inwestycje w selektywne narzędzia połowowe, ulepszanie infrastruktury portowej oraz wprowadzanie do obrotu niezamierzonych połowów. Wsparcie będzie również udzielane rybakom i portom na inwestycje w nowoczesne urządzenia odbioru i zarządzanie utraconymi narzędziami połowowymi i odpadami morskimi.

3.4. Ponad 60 % ryb spożywanych w UE pochodzi z importu z państw trzecich⁽³⁾. Aby wypełnić tę lukę, konieczne jest jeszcze, oprócz działalności połowowej, wsparcie akwakultury zapewniającej po przystępnych cenach ryby spełniające wysokie standardy jakości. EFMR będzie więc wspierać akwakulturę, w tym akwakulturę słodkowodną, oraz jej zrównoważony rozwój.

3.5. 60 % mórz i oceanów leży poza granicami jurysdykcji państwowej. Oznacza to, że UE będzie musiała wykazać większą aktywność i odegrać silniejszą rolę w ogólnoświatowym wyzwaniu, jakim jest zarządzanie oceanami. W ramach EFMR propagowane będzie zaangażowanie na rzecz bezpiecznych, chronionych, czystych i bezpośrednio zarządzanych w zrównoważony sposób mórz i oceanów. Wreszcie nowymi wyzwaniami, które zostaną objęte finansowaniem w ramach EFMR na lata 2021–2027, są lepsza ochrona granic (współpraca straży przybrzeżnych) oraz nadzór morski.

⁽²⁾ Gdy zarobkowa działalność połowowa odnośnego statku została wstrzymana na co najmniej 90 kolejnych dni oraz gdy straty ekonomiczne spowodowane zaprzestaniem działalności wynoszą ponad 30 % średniego rocznego obrotu odnośnego przedsiębiorstwa w określonym czasie.

⁽³⁾ COM(2018) 390 s. 12.

3.6. Wsparcie to zostanie uzupełnione specjalnym finansowaniem dla Europejskiej Agencji Kontroli Rybołówstwa, umowami o partnerstwie w sprawie zrównoważonych połowów oraz członkostwem Unii w regionalnych organizacjach ds. zarządzania rybołówstwem (RFMO) i innych organizacjach międzynarodowych. Elementy te również wnoszą wkład w egzekwowanie polityki unijnej w sektorze rybołówstwa i sektorze morskim.

4. Uwagi ogólne

4.1. EKES przyjmuje z zadowoleniem wnioski Komisji, który przewiduje bardziej elastyczny system dla państw członkowskich, zgodnie z ich strategicznymi priorytetami, i którego celem jest wspieranie zrównoważonego modelu działalności gospodarczej prowadzonej przez rybaków i utrzymanie konkurencyjności sektora rybołówstwa. Komitet wskazuje w szczególności, że głównym problemem bieżącego EFMR jest niski poziom realizacji⁽⁴⁾. Istnieją dwie przyczyny tej sytuacji:

- Późne zatwierdzanie prowadzące do późnej realizacji. Współstawodawcy przyjęli rozporządzenie w sprawie EFMR dopiero w maju 2014 r., po czym państwom członkowskim potrzebny był dodatkowy czas na opracowanie i zatwierdzenie programów krajowych.
- Obecny system jest zbyt skomplikowany i obciążony nadmierną biurokracją. Ponadto wielu rybaków waha się przed złożeniem wniosku o przyznanie finansowania ze względu na spoczywające na nich nieproporcjonalne ryzyko finansowe. Zgodnie z art. 12 ust. 2 wniosku (który utrzymuje bieżące postanowienia), jeżeli przez okres pięciu lat od końcowej płatności dopuszczają się oni poważnego naruszenia przepisów⁽⁵⁾, przestaną kwalifikować się do uzyskania finansowania z mocą wsteczną i będą zobligowani do zwrotu wszystkich otrzymanych środków. Należy znieść taki wymóg.

4.2. Mając na uwadze powyższe względy, EKES apeluje o szybkie zatwierdzanie, zapewnienie bardziej dostępnego mechanizmu finansowania oraz ustalenie bardziej proporcjonalnego i zharmonizowanego systemu sankcji. Wszyscy rybacy powinni postrzegać EFMR jako system im przyjazny, którego celem jest poprawa prowadzonej przez nich działalności pod kątem zrównoważoności i jakości. Aspekt ten ma pierwszoplanowe znaczenie we wdrażaniu i przestrzeganiu nowego systemu kontroli rybołówstwa zaproponowanego niedawno przez Komisję Europejską⁽⁶⁾. Komitet zaleca, aby zorganizowane społeczeństwo obywatelskie i regionalne platformy zainteresowanych stron brały udział w każdym etapie tego procesu, począwszy od opracowania planów krajowych po realizację i ocenę końcową.

4.3. Nowy budżet EFMR (6,14 mld EUR) został zmniejszony (-4 %) w porównaniu do bieżącej puli środków EFMR na lata 2014–2020 (6,4 mld EUR). EKES zdaje sobie sprawę z faktu, że brexit stanowi istotną przyczynę tego cięcia. Jednakże zwraca uwagę, że radykalne zmiany planowane przez Unię Europejską w sektorze rybołówstwa, który zatrudnia 150 tys. rybaków, a 730 tys. pracowników w całym łańcuchu wartości i generuje niemal 400 mld EUR rocznie wynagrodzeń i zysku netto, wymagają przyznania większych środków albo co najmniej niedokonywania cięć w budżecie bieżącym. Należy zauważyć, że obecny EFMR wynosi 0,6 % WRF na lata 2014–2020, co oznacza, że jakiegokolwiek zmniejszenie jego finansowania będzie miało znikomy wpływ na ogólny budżet UE, ale może mieć dramatyczne konsekwencje dla wielu regionów przybrzeżnych.

4.4. EKES zauważa, że wniosek Komisji nie jest oparty na szczegółowej ocenie skutków gospodarczych i społecznych. Ten brak dodatkowo pogłębia to, że sektor rybołówstwa od ponad 20 lat pogrążony jest w kryzysie, a środki podjęte w celu osiągnięcia bardziej zrównoważonego charakteru rybołówstwa i akwakultury nie zdołały odwrócić tej tendencji⁽⁷⁾. W związku z tym Komitet domaga się niezwłocznego zaangażowania Komisji Europejskiej (w szczególności DG ds. Zatrudnienia) i zainicjowania sektorowego dialogu społecznego⁽⁸⁾ w celu określenia najbardziej odpowiednich środków umożliwiających rekompensatę skutków gospodarczych i społecznych.

⁽⁴⁾ Obecny EFMR na lata 2014–2020 został wdrożony w bardzo ograniczonym zakresie. W szczególności na wybrane projekty przydzielono 29 % środków finansowych, a jedynie 8 % całego budżetu zostało w ramach wybranych projektów wydane. Dane: Komisja Europejska. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/emiff#>

⁽⁵⁾ Poważne naruszenie przepisów skutkuje grzywną. Wysokość grzywny może się różnić stosownie do wagi danego naruszenia przepisów. Przykładowo w Hiszpanii jej wartość waha się od 601 do 60 000 EUR. Oznacza to, że na rybaka mogłaby zostać nałożona kara pieniężna, proporcjonalna do wagi naruszenia przepisów, wynosząca jedynie 601 EUR, lecz na skutek postanowień art. 10 ust. 2 mógłby on stracić setki tysięcy euro wsparcia na inwestycje, które być może zostały już wykonane i opłacone pięć lat wcześniej. Ma to szczególnie poważne konsekwencje dla rybaków uprawiających łodziowe rybołówstwo przybrzeżne.

⁽⁶⁾ Opinia EKES-u w sprawie kontroli rybołówstwa (zob. s. 118 niniejszego Dziennika Urzędowego).

⁽⁷⁾ Przykładowo we Włoszech, gdzie linia brzegowa liczący 8 000 km, liczba statków rybackich spadła o około 33 % w ciągu ostatnich 30 lat. Statki mają przeciętnie ok. 34 lat i wymagają pilnej modernizacji lub wymiany na nowe. W tym okresie utracono 18 tys. miejsc pracy (sektor rybołówstwa we Włoszech zatrudnia 25 tys. pracowników). Dane: Mipaaf, 2016 r.

⁽⁸⁾ Komitet ds. dialogu społecznego w sektorze rybołówstwa morskiego (EUSSDC).

4.5. EKES wskazuje, że środki przyjęte na rzecz rozwoju akwakultury i niebieskiej gospodarki nadal są bardzo dalekie od zrehabilitowania strat przedsiębiorstw i utraconych miejsc pracy, głównie ze względu na nadmierną biurokratyzację systemu. Komitet zachęca Komisję i państwa członkowskie, by ułatwiły utworzenie uproszczonego mechanizmu zarówno dla nowych projektów z dziedziny akwakultury, jak i dla modernizacji istniejących przedsięwzięć o szczególnym nakierowaniu na poziomie regionalnym. Należy przy tym zdefiniować strefy przeznaczone na akwakulturę.

4.6. Zrównoważone rybołówstwo wciąż stanowi zasadniczy cel i trzeba umożliwić sektorowi rybołówstwa jego osiągnięcie. Niemniej z tego priorytetu w wersji zaproponowanej przez Komisję nie wynika, czy środki finansowane w ramach obecnego EFMR zostały uwzględnione w celu poprawy warunków pracy i bezpieczeństwa, np. na szkolenia, doradztwo, promowanie kapitału ludzkiego, dialog społeczny, młodych rybaków lub zdrowie i bezpieczeństwo. Przedstawiciele branży i administracja wskazują na problem niedoboru wykwalifikowanych specjalistów, co utrudnia wymianę pokoleń. EKES wzywa współprawodawców do priorytetowego potraktowania wymiaru społecznego, by wzmacniać i finansować działania w zakresie propagowania i wspierania dialogu społecznego, bezpieczeństwa, warunków pracy i budowania zdolności, a zarazem powiększać kompetencje pracowników. W przeciwnym razie przemysł ten nie przyciągnie młodych wykwalifikowanych pracowników.

4.7. Modernizacja statków w celu zwiększenia bezpieczeństwa na pokładzie bez zwiększania zdolności połowowych, wymiana pokoleniowa i odpowiednie warunki pracy, szkolenia i wynagrodzenia to najważniejsze wskaźniki braków UE w zakresie wzrostu i siły. EFMR powinien zachęcać rybaków do ochrony morskiej różnorodności biologicznej również poprzez wspieranie stosowania innowacyjnych narzędzi m.in. w celu zwiększenia selektywności, dokonywania ocen skutków lub łagodzenia wpływu działalności połowowej. W tym zakresie redukujące podejście przyjęte przez Komisję nie będzie w stanie rozwiązać wszystkich problemów związanych ze zrównoważonym rozwojem i konkurencyjnością.

4.8. EKES zauważa, że większość ryb przywiezionych z państw trzecich pochodzi z połowów mniej zrównoważonych w porównaniu do połowów UE, nie wspominając już o warunkach pracy panujących na pokładach statków lub w ramach działalności przetwórczej na lądzie. Wynikające z tego niższe ceny przyczyniają się do nieuczciwej konkurencji wobec rybaków UE ze szkodą dla możliwości osiągnięcia stabilnych cen minimalnych na etapie pierwszej sprzedaży, co stanowi wymóg niezbędny dla zapewnienia przetrwania unijnych rybaków. Komitet zachęca Komisję Europejską i państwa członkowskie do podjęcia bardziej zdecydowanych działań poprzez egzekwowanie pełnej identyfikowalności przywozu zarówno pod względem połowów NNN, jak i bezpieczeństwa żywności, oraz do organizowania kampanii informacyjnych w celu informowania konsumentów o jakości ryb w Europie. Należy również ograniczyć wątpliwe praktyki detaliczne, takie jak wystawianie na sprzedaż rozmrożonych ryb na stoiskach ze świeżymi rybami bez jasnego i jednoznacznego oznakowania.

5. Uwagi szczegółowe

5.1. Komitet popiera nowe podejście Komisji Europejskiej, którego celem jest ustanowienie ogólnych ram niezawierających środków nakazowych, aby zapewnić państwom członkowskim, organom wykonawczym i beneficjentom większą elastyczność. W szczególności ten uproszczony system powinien zapewniać możliwość opracowywania dostosowanych programów krajowych. Musi to jednak mieć miejsce przy jednoczesnym zapewnieniu równych szans w zakresie dostępu do finansowania w całej UE. Ponadto rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów, które zawiera wszystkie przepisy wykonawcze, powinno ułatwić wspólne korzystanie z różnych programów finansowania UE. Należy ustanowić jasne mechanizmy w celu sprawdzenia, czy pieniądze publiczne są faktycznie wydatkowane na pokrycie najpilniejszych potrzeb a pomoc finansowa jest przeznaczana na zrównoważone zarządzanie oceanami.

5.2. EKES popiera propozycję ustanowienia czterech głównych priorytetów. Komitet przyjmuje zwłaszcza z zadowoleniem zwrócenie szczególnej uwagi na zarządzanie oceanami i rozwój lokalny – zgodnie ze swoimi poprzednimi opiniami – z myślą o realizacji celów zrównoważonego rozwoju i wspieraniu łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego⁽⁹⁾. Niemniej EKES zwraca uwagę, że niedawno odkryto przypadki niewolnictwa i wyzysku na pokładach europejskich statków⁽¹⁰⁾, a takie praktyki są niestety jeszcze bardziej rozpowszechnione w państwach trzecich (w tym niewolnicza praca dzieci). Komitet uważa, że u podstaw nowej globalnej strategii podjętej przez Komisję powinno leżeć zwalczanie wszelkich form wyzysku ludzi.

5.3. Komitet uważa, że odnowa floty stanowi problem o kluczowym znaczeniu, ponieważ europejskie statki rybackie średnio mają ponad 30 lat i często wymagają znacznie więcej niż zwykłej modernizacji. Z tego względu EKES zaleca wspieranie finansowania nowych statków, by zastąpić stare, pod warunkiem że dana flota nie ma nadmiernej zdolności połowowej, a docelowe gatunki są poławiane na poziomach MSY. Ponadto w świetle strategii IMO w sprawie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych ze statków, której celem jest zmniejszenie całkowitych rocznych emisji o co najmniej 50 % do

⁽⁹⁾ Opinia EKES-u „Plan wieloletni dotyczący małych gatunków pelagicznych w Morzu Adriatyckim” (Dz.U. C 288 z 31.8.2017, s. 68).

⁽¹⁰⁾ <https://www.theguardian.com/world/2018/may/18/we-thought-slavery-had-gone-away-african-men-exploited-on-irish-boats>

2050 r., trzeba wymienić silniki większych statków w celu przystosowania ich i przestrzegania tego międzynarodowego celu. Dlatego niezmiernie ważne jest, by uwzględnić stosowanie bardziej zrównoważonych i wydajnych silników w celu zmniejszenia emisji CO₂ i zapewnienia bezpieczeństwa załogi. Jak szacuje FAO, rybołówstwo stanowi potencjalnie niebezpieczną działalność wymagającą odpowiedniego szkolenia w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy, aby ograniczyć liczbę wypadków śmiertelnych, urazów i chorób zawodowych⁽¹¹⁾. Z tych wszystkich powodów ważne jest, by oddzielić zdolności połowowe i ochronę różnorodności biologicznej od modernizacji floty i silników.

5.4. Kluczową rolę w poprawie stanu stad odgrywa wsparcie w okresie tymczasowego zaprzestania działalności połowowej, zwłaszcza w okresach zamkniętych. Środek ten zapewni rybakom częściową rekompensatę braku dochodów. Komisja utrzymuje ten środek w nowych ramach finansowych, ale proponuje nowe wymogi, które nie istniały w poprzednim rozporządzeniu. Jako że brakuje sprawozdań na temat niezgodnego z prawem wykorzystywania funduszy na tymczasowe zaprzestanie działalności, Komisja powinna przestrzegać dotychczasowych kryteriów i utrzymać je, tak by zapewniać pomoc jak największej liczbie rybaków, którzy mogliby jej potrzebować. Ta sama zasada powinna mieć zastosowanie do trwałego zaprzestania działalności połowowej. W obu przypadkach istotne jest, aby z tego wsparcia finansowego skorzystali rybacy, a nie tylko właściciele statków rybackich, jak to określono w obecnym EFMR.

5.5. Rybołówstwo jest działalnością sezonową i połowy mogą być niepewne, czasem przekraczając zapotrzebowanie rynku. Dlatego niezbędne są środki służące zagospodarowaniu nadwyżek produkcyjnych, pomagające ustabilizować część produkcji przed wprowadzeniem jej do sprzedaży, w szczególności w przypadku zmniejszenia połowów. Aby osiągnąć ten cel, EFMR nadal powinien wspierać organizacje producentów, które potrzebują czasowego mechanizmu składowania produktów rybołówstwa przeznaczonych do spożycia przez ludzi. Pomoc tę należy udostępnić bezzwłocznie, aby zapewnić pełną operacyjność. W związku z tym EKES popiera utrzymanie mechanizmów rekompensaty kosztów składowania.

5.6. Wymiana pokoleniowa to kolejna zasadnicza kwestia dla przyszłości sektora. Niektóre nowe inicjatywy mające na celu ułatwienie zakupu używanych statków, szkolenia zawodowe i poprawa warunków pracy mogą być przydatne, lecz nie rozwiązują głównego problemu, a mianowicie niskiego zwrotu z inwestycji. Jest to szczególnie widoczne w przypadku łódzowego rybołówstwa przybrzeżnego, gdzie statki o długości mniejszej niż 12 m są wykorzystywane do prowadzenia działalności na gruncie rodzinnym. EKES zauważa, że nieustanna utrata statków i miejsc pracy przeczy prognozie Komisji dotyczącej podwojenia produkcji sektora rybołówstwa UE do 2030 r. stosownie do szacowanego poziomu wzrostu światowego⁽¹²⁾.

5.7. Komitet popiera propozycję dotyczącą szczególnych środków na rzecz łódzowego rybołówstwa przybrzeżnego, które stanowi zasadnicze źródło utrzymania i istotny element dziedzictwa kulturowego wielu społeczności przybrzeżnych. Do tego sektora zalicza się prawie 75 % wszystkich statków rybackich zarejestrowanych w UE i prawie połowa wszystkich miejsc pracy. W ciągu ostatnich dziesięcioleci tradycyjne i łódzowe rybołówstwo przybrzeżne zapłaciły najwyższą cenę za kryzys i wymagają szczególnej strategii, by odzyskać solidną pozycję na rynku. Inicjatywa ta będzie również miała pozytywne skutki dla społeczności lokalnych dotkniętych spowolnieniem gospodarczym.

5.8. Komitet uważa, że potrzebne jest przyjęcie innowacyjnego podejścia do zarządzania uprawnieniami w ramach łódzowego rybołówstwa przybrzeżnego. Ponadto niezbędne jest zacieśnienie współpracy w celu wsparcia sektora w zarządzaniu kwotami/dniami na morzu, powiązania produkcji z marketingiem czy rozwiązywania problemów gatunków dławiących. Społeczności przybrzeżne i środowisko morskie odczuwają największą korzyść w przypadku przydzielania uprawnień do połowów na podstawie przejrzystych kryteriów środowiskowych, społecznych i gospodarczych. Fundusze wspierające zrównoważony rozwój i procesy partycypacyjne mogą przyczynić się do sprostania tym wyzwaniom i obejmować takie działania jak prowadzenie warsztatów szkoleniowych lub opracowywanie procesów partycypacyjnych na rzecz interakcji ze środowiskiem naukowym i innymi zainteresowanymi stronami.

5.9. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność okazał się bardzo przydatnym narzędziem w okresie programowania 2014–2020. Strategia ta odegrała istotną rolę w pobudzeniu dywersyfikacji gospodarczej w społecznościach lokalnych. Z tego względu Komitet popiera wniosek dotyczący jej rozszerzenia w celu objęcia nią wszystkich sektorów niebieskiej gospodarki. Przeznaczenie środków na zrównoważoną niebieską gospodarkę powinno jednak zapewniać korzyści społeczne i gospodarce zarówno obecnym, jak i przyszłym pokoleniom, umożliwiać odbudowę i ochronę różnorodności, produktywności, odporności i nieodłącznej wartości ekosystemów morskich, jak również promować czyste technologie, energię ze źródeł odnawialnych i zamknięty obieg materiałów.

⁽¹¹⁾ FAO szacuje, że każdego roku dochodzi do ponad 32 tys. wypadków śmiertelnych w sektorze rybołówstwa na całym świecie (<https://safety4sea.com/fishers-fatalities-give-impetus-to-fishing-vessel-safety-work/>).

⁽¹²⁾ OECD, „Ocean Economy in 2030”, 2016.

5.10. Komitet uznaje deklarację maltańską „MedFish4Ever” z 2017 r. za podstawę działań UE. Jednakże uważa, że szczegółowe środki ochronne i techniczne powinny zostać dostosowane do różnych form rybołówstwa oraz biologicznych cech Morza Śródziemnego. EKES odnotowuje, że pomyślny model w ramach wieloletniego planu dotyczącego połowów jednogatunkowych (np. w Morzu Bałtyckim) okazuje się mniej skuteczny w przypadku połowów wielogatunkowych (np. w Morzu Śródziemnym)⁽¹³⁾. Ponadto metody połowowe stosowane w Europie Północnej i Południowej są całkowicie odmienne. W szczególności połowy w Morzu Śródziemnym mają charakter łodziowego i tradycyjnego rybołówstwa przybrzeżnego⁽¹⁴⁾. Z tego względu Komitet zaleca wsparcie badań w zakresie oceny stad i gromadzenia danych w celu opracowania dostosowanych, skuteczniejszych systemów ochrony różnorodności biologicznej. Skuteczne gromadzenie danych, kontrola i egzekwowanie stanowią niezbędne warunki wstępne dla odpowiedzialnego zarządzania rybołówstwem i zapewniają korzyści społeczne i gospodarcze rybakom i społecznościom lokalnym.

5.11. Zgodnie z wcześniejszym stanowiskiem EKES-u⁽¹⁵⁾ obowiązek wyładunku stanowi jeden z głównych problemów sektora, zarówno dla przedsiębiorstw rybackich, jak i dla organów krajowych, ze względu na złożoność tej kwestii i wysokie koszty przejścia na bardziej zrównoważone rybołówstwo (w tym stosowanie określonych selektywnych narzędzi połowowych). Nowy wniosek Komisji w sprawie kontroli rybołówstwa⁽¹⁶⁾ powinien rozszerzyć zakres obecnych obowiązków na małe statki oraz ogólnie ustanowić nowe obowiązki i zadania dla całego sektora (tj. obowiązkowa instalacja telewizji przemysłowej na pokładach statków). EKES stwierdza, że potrzebny jest bardziej uproszczony, elastyczny i pragmatyczny system kontroli. Jednocześnie należy zapewnić odpowiednie wsparcie na szczeblu krajowym dla znacznej liczby statków. Z tego powodu skuteczne wdrożenie nowego systemu kontroli jest ściśle powiązane z szybkim i pełnym wdrożeniem EFMR na lata 2021–2027, aby pomóc wszystkim rybakom dostosować się do nowych przepisów⁽¹⁷⁾.

5.12. EKES wskazuje, że nowa dyrektywa UE w sprawie ograniczenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko⁽¹⁸⁾ (np. zużyte narzędzia połowowe) w połączeniu z nową dyrektywą w sprawie portowych urządzeń do odbioru odpadów⁽¹⁹⁾ stwarzają nowe możliwości dla zrównoważonego rybołówstwa i gospodarki o obiegu zamkniętym. Środek służący propagowaniu zwrotu narzędzi połowowych poprzez stosowanie zachęt dla rybaków powinien zostać rozszerzony na zwrot wszystkich pozostałych odpadów morskich zebranych w ramach działalności połowowej.

5.13. Ta inicjatywa powinna stanowić podstawowy wymóg w sektorze, ponieważ zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami rybacy mają obowiązek zapłaty za wyładunek tych odpadów w portach. Oznacza to, że płacą oni za sprzątanie morza i rozładowanie na lądzie odpadów, których nie wytworzyli, a jedynie je zebrali. EKES uważa, że rybacy mogliby zapewnić istotną wartość dodaną, a dzięki odpowiednim szkoleniom czynności zbierania odpadów mogłyby stać się kolejną rentowną gałęzią działalności gospodarczej na wzór turystyki połowowej (niebieska gospodarka)⁽²⁰⁾.

5.14. Stosownie do wniosku Komisji dotyczącego przydzielenia 25 % łącznego budżetu UE na działania związane ze zmianą klimatu EKES proponuje, aby istotną część tych środków przekazać na renowację portów w celu zamknięcia obiegu zarządzania odpadami morskimi i sprzyjania gospodarce o obiegu zamkniętym. W ramach szerszej strategii na rzecz przeciwdziałania wyrzucaniu odpadów do morza należy przeznaczyć specjalne środki na sprzątanie rzek⁽²¹⁾. EKES uważa, że modele otwartego zarządzania z udziałem władz publicznych i zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu lokalnym, w tym tzw. umowy rzeczne, można by powielać przy zastosowaniu zorganizowanego podejścia promującego tworzenie sieci transgranicznych⁽²²⁾.

5.15. Wiele zainteresowanych stron podkreśliło trudności związane z zapewnieniem równych szans na obszarach, na których morze wykorzystywane jest na wiele sposobów, zwłaszcza na obszarach współdzielonych z flotami pochodzącymi z państw trzecich⁽²³⁾. Z tego względu silniejsza rola UE w międzynarodowym zarządzaniu oceanami mogłaby stworzyć więcej możliwości w zakresie zrównoważenia środowiskowego i uczciwej konkurencji.

⁽¹³⁾ GFCM, „The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries”, 2016, s. 26. Zgodnie ze wskazaniami GFCM-FAO w morzach jednogatunkowych prowadzenie ukierunkowanych połowów jest łatwiejsze, ponieważ współistnieje tam niewiele gatunków ryb, co upraszcza wyznaczanie ograniczeń połowowych. Z kolei w morzach wielogatunkowych w tym samym morzu znaleźć można wiele gatunków ryb.

⁽¹⁴⁾ Opinia EKES-u „Reforma rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów”, pkt 1.3 (Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 183) oraz „Plan wieloletni dotyczący małych gatunków pelagicznych w Morzu Adriatyckim” (Dz.U. C 288 z 31.8.2017, s. 68).

⁽¹⁵⁾ Opinia EKES-u „Obowiązek wyładunku” (Dz.U. C 311 z 12.9.2014, s. 68). Zgodnie z pkt 1.2 „uważa, że wniosek Komisji jest zbyt skomplikowany oraz że zastosowanie obowiązku wyładunku nałoży na rybaków konieczność wykonywania nieproporcjonalnie dużej dodatkowej pracy. Z tego względu stoi na stanowisku, że przepisy powinny być bardziej pragmatyczne, jasne, zrozumiałe i elastyczne oraz powinny rzeczywiście zapewnić rybakom pewien okres przejściowy na dostosowanie się bez obawy ściągnięcia na siebie ostrych kar”.

⁽¹⁶⁾ COM(2018) 368.

⁽¹⁷⁾ Zob. przypis 6.

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 340 final.

⁽¹⁹⁾ COM(2018) 33 final.

⁽²⁰⁾ Opinia EKES-u „Produkty jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych” (Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 207).

⁽²¹⁾ Raport UNEP, 2016. 80 % odpadów morskich pochodzi z rzek.

⁽²²⁾ Zob. przypis 20.

⁽²³⁾ MEDAC, pytania dotyczące finansowania UE dla sektora rybołówstwa i sektora morskiego po roku 2020, luty 2018 r.

5.16. EKES popiera przeprowadzanie kontroli na statkach pochodzących z państw trzecich. Ponadto Komitet wskazuje, że lepszy system identyfikowalności ryb pochodzących z państw trzecich stanowiłby przydatne narzędzie umożliwiające zwalczanie oszustw i zagwarantowanie bezpieczeństwa żywności.

Bruksela, dnia 12 grudnia 2018 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
